

CUNIÇIRO TANİZAKİ

BATAKLİK

Japoncadan Çeviren
Nilay Çalşimşek

JAPONCA İSİMLERİN YAZILIŞI VE TELAFFUZU HAKKINDA

Japoncada kişi isimleri soyad, ad sırasıyla yazılır. Eserdeki kahramanların adı, Türkçe sıralamayla Sonoko Kakiuchi, Kōtaro Kakiuchi, Mitsuko Tokumitsu, Eijirō Watanuki şeklindedir.

Japoncada, bireyler kendilerini soyad, ad sıralamasıyla tanıtır: “Ben Watanuki Eijirō.” Birine hitap ederken ise soyadının sonuna “-san” eklenir: “Hoşgeldiniz Watanuki-san.” Öte yandan samimi olduğunuz kişi hakkında bir başkasıyla konuşurken ismin sonuna “-san” eki eklenebilir: Mitsuko-san gibi. Yakın arkadaşlar ve aile üyeleri arasında ise ismin sonuna “-chan” ve “-kun” ekleri eklenir. “-chan” eki kadınlar ve kız çocukları için yaşça veya statü olarak küçük/yaşıt kişilerin ismine, genellikle de kısaltılmış ismin arkasına eklenir. Hinako: Hina-chan, Mitsuko-san: Micchan. Aynı şekilde erkekler ve erkek çocuklar için “-kun” eki kullanılır. Ayrıca yakın arkadaş veya sevgililer arasında erkeklerin isminin arkasına da -chan eklenebilir: Eijirō: Eijirō-kun/ Ei-chan, Kōtaro: Kōtaro-kun/ Kō-chan.

Eserde geçen Japonca kişi ve yer adlarının transkripsiyonunda Hepburn sistemi kullanılmıştır. Hepburn Sistemi'nde Türkçe ile benzeşen ve farklı okunan sesler vardır. Buna göre, harflerin üzerindeki çizgi bulunan *ō* ve *ū* sesleri, Türkçedeki dağ, yağ vb. kelimelerindeki ğ sesi gibi telaffuz edilir. Shōchiku: Shoğçiku, Yoryō: Yoryoğ, Kōroen: Koğroen, Tennōji: Tennoğci, Eijirō: Eiciroğ...

Yine, ch:ç, sh:ş, j:c, w:v, ai/ei: ay/ey olarak okunur. Buna göre eserdeki bazı kelimelerden bazılarını okunuşu şöyledir: Sensei: Sensey, Kakiuchi: Kakiuçi, Sakai: Sakay, İmabashi: İmabaşi, Tennōji: Tennoğci, Hanshin: Hanşin, Kansai: Kansay, furoshiki: furoşiki jinrijisha: cinrikişa, Daimaru: Daymaru...

Japoncadaki *tsu* sesi ise, Türkçede bulunmayan ve oldukça zor telaffuz edilen bir sestir. Kelimenin başında olduğunda, kapalı olan ön dişler arasından tıslar gibi bir ses çıkarıldığında, Japoncadaki telaffuzuna yakın olur: tsunami gibi. Ancak, *tsu* sesi Mitsuko veya Tokumitsu'da olduğu gibi kelimenin ortasında ise "Mit-su-ko", "To-ku-mit-su" şeklinde hecelendiğinde Japonca telaffuzuna benzer.

I

Sensei*, bugün size her şeyi baştan sona anlatmak için geldim. Çalışmanızı bölüyorum ama sakıncası yok, değil mi? Çünkü bütün detaylarıyla anlatacak olursam çok uzun sürebilir. Aslında keşke yazma işinde sizin kadar iyi olsaydım, o zaman tüm yaşananları kaleme alıp bir roman hâline getirir ve size gösterebilirdim... Doğrusu geçenlerde biraz yazmayı denedim fakat bu olay öylesine karmaşık ki nasıl ve nereden başlayacağımı bilemediğim için bizzat gelip anlatmanın daha iyi olacağına karar verdim. Fakat Sensei, nihayetinde değerli zamanınızı benim için boşa harcayacaksınız. Gerçekten bunun sorun olmayacağına emin misiniz? Bana karşı daima nazik oldunuz ve ben istemeden –şımarık bir çocuk gibi– bu nezaketinizden faydalandım. Size yaşattığım onca soruna rağmen bana katlandığınız için ne kadar teşekkür etsem azdır.

---

* Sensei: Sözlük anlamı önce doğan kişi veya bilgelik, deneyim ve erdem sahibi kişidir. Türkçedeki öğretmen (hoca), usta, akıl hocası gibi kelimelere karşılık gelir. Başlıca öğretmen, doktor, yazar, avukat, sanatçı, politikacı, ve dövüş sanatçıları gibi belirli bir ustalık düzeyine ulaşmış kişiler için kullanılan saygı bildiren bir hitap şeklidir ve kişinin soyadının arkasına eklenir: Tanizaki Sensei gibi. –çn

Pekâlâ, sanırım önce sizi çok endişelendiren o adamla başlamalıyım. Size daha önce de söylediğim gibi bana söylediklerinizi uzun uzun düşündüm ve sonunda onunla olan ilişkiyi bitirdim. O zamanlar –pişmanlıktan mı yoksa bağılıktan mı bilemiyorum– bir şeyler bana onu hatırlatıyor ve evdeyken bile histeriye kapılıyordum. Ama zamanla onun beş para etmez bir adam olduğunu anladım... Sizi ziyaret etmeye başladıktan sonra tamamen değiştiğimi kocam da fark etti. Eskiden yerimde duramadığım, konsere falan gideceğimi söyleyip sürekli dışarı çıktığım hâlde artık resim çizerek ya da piyano pratiği yaparak bütün gün evde vakit geçiriyordum.

Kocamın, “Son zamanlarda daha kadınsı olmaya başladın,” demesine bakılırsa içten içe benimle ilgilendiğiniz için memnun olduğunu görebiliyordum.

Ama tabii ki kocama o adam hakkında hiçbir şey söylemedim. “Geçmişteki hatalarını kocandan saklaman doğru değil. Üstelik aranızda fiziksel bir şey olmadıysa itiraf etmek çok daha kolay, ona her şeyi anlatmalısın,” demiştiniz. Ama yine de... Belki kocam da içten içe bir şeyler sezinlemiş olabilirdi, o yüzden bunu benim ona itiraf etmem çok zordu. Bundan sonra hata yapmamaya dikkat edersem sorun olmayacağını düşündüm ve her şeyi kalbime gömdüm. Sonuçta kocam sizinle neler konuştuğumuzu bilmiyordu ama yine de sizden bir sürü faydalı tavsiye aldığımı düşünüyor ve bendeki davranış değişikliğinin iyi yönde bir gelişme olduğunu söylüyordu.

Böylece bir süre sessizce eve kapandım. Kocam bu gidişata bakarak rahatlamış olsa gerek, artık böyle boş boş duramayacağını söyledi ve Osaka’daki İmabashi Binası’nda

bir ofis kiralayarak hukuk bürosu açtı. Geçen yıl şubat ayı civarıydı sanırım.

...Efendim? Evet, öyle. Üniversitede Alman hukuku okumuştum ve istediği zaman avukatlık yapabiliirdi. Önceleri profesör olmak istiyordu ve o adamla birlikte olduğum sırada yüksek lisansa devam ediyordu. Sonradan avukatlık yapmaya karar vermesinin özel bir sebebi yoktu. Sanırım aileme yük olduğum için kendini suçlu hissediyor ve bana karşı başının dik olmadığını düşünüyordu. Üniversite yıllarında çok parlak bir öğrenciydi, son derece iyi notlarla mezun olmuştu. Ailem onun bulunmaz hint kumaşı olduğunu düşündüğü için gelin gitmiş olsam da, gerçekte o bizim aileye evlatlık gelmiş gibiydi. Annemle babam başından beri kocama güvenmiş ve bize bir miktar mal vermişlerdi. Böylece bir an önce çalışmaya başlayıp evi geçindirmek için acele etmesine gerek kalmamıştı; yani profesör olmak istiyorsa okumaya devam edebilirdi. Hatta ailem eğer istersek iki üç yıllığına yurtdışına gidebileceğimizi bile söylemişti.

İlk başta kocam çok sevinmişti ve bunu yapmayı da gerçekten istiyor gibiydi –ama sonra, benim bencil ve inatçı karakterim yüzünden, ailemin konumundan yararlanarak patronluk tasladığımı düşünmüş ve bu da sinirine dokunmuş olabilir, bilemiyorum. Aslında bilim adamı olmak doğasında vardı; öğrencilere özgü o açık sözlü ve patavatsız tavırlarından bir türlü sıyrılamıyordu. Ayrıca empatiden yoksun oluşu ve insanlarla ilişki kurmak konusundaki beceriksizliği yüzünden, avukatlığa başlamasına rağmen hâlâ aldığı bir iş yoktu. Yine de her gün düzenli olarak ofise gidiyordu. Böyle olunca bütün gün evde oturduğum için, elimde olmadan, o bir süreliğine unuttuğum

şeyler doğal olarak yeniden zihnimde canlanmaya başladı. Eskiden boş zamanlarımda şiir yazardım, ama şiirler tersine anıları canlandıracağı için artık bunu yapamazdım, öyle değil mi? Ve sonunda bunları düşünmemek için harekete geçip, dikkatimi dağıtacak bir şeyler bulmam gerektiğine karar verdim.

Sensei, sanırım biliyorsunuzdur, Tennōji yakınlarında bir Kız Sanat Okulu var. Sıradan bir özel okul; resim, müzik, dikiş-nakış gibi bölümleri var ve kabul şartı diye bir şey de yok. Yetişkin ya da çocuk, herkes kolayca girebilir. Eskiden Japon resmi dersleri almıştım, pek yetenekli olmasam da ilgi duyduğum için oraya gitmeye karar verdim. Her gün sabahları kocamla birlikte evden çıkıyorduk. Gerçi her gün dediğime bakmayın, istediğiniz zaman izin alabileceğiniz türden bir okul olduğu için bazen ara veriyordum...

Kocam resim ve edebiyata karşı en ufak bir ilgisi bile olmayan bir insandı ama okula gitmemi kabul etmiş, hatta bunun çok iyi bir fikir olduğunu ve elimden gelenin en iyisini yapmamı söyleyerek beni cesaretlendirmişti. Her gün okula gitsem bile evden çıkışım bazen dokuz, bazen on oluyordu. Yani benim canım ne zaman isterse o zaman çıkıyorduk. Ofiste işi olmadığı için kocam da saat kaç olursa olsun çıkmak için beni bekliyordu. Hanshin treniyle Umeda'ya geçerek *entaku** ile Sakai tramvay hattı boyunca ilerlerleyip kocamı İmabashi'nin köşesinde bıraktıktan sonra, ben aynı araçla Tennōji'ye kadar devam ediyordum.

Birlikte dışarı çıkmamızı dört gözle bekliyor gibiydi.

---

* Entaku: 1924'ten itibaren Osaka'da ve ardından Tokyo'da görülen ve şehir içinde 1 yen sabit fiyatla çalışan taksi. O dönemdeki 1 yen, günümüzde yaklaşık 3500-4000 yene karşılık gelir. -çn

“Yeniden öğrencilik günlerime dönmüş gibi hissediyorum,” diyordu. “Öğrenci bir çiftin taksiiyle okula gidip gelmesi garip değil mi?” diye karşılık verdiğimde, keyiflenip kahkahayla gülüyordu.

Öğleden sonraları eve dönerken de mümkün olduğunca ona haber vermemi istediği için okuldan çıktığımda bazen ofisine uğruyor, bazen de telefonda sözleşip Nanba ya da Hanshin’de buluşarak birlikte Shōchiku Tiyatrosu’na film izlemeye falan gidiyorduk. Durum böyleydi, yani kocamla aramız çok iyiydi. Ama sonra –sanırım nisan ayının ortalarıydı– önemsiz bir meseleden dolayı okul müdürüyle bir tartışma yaşadım.

Şey, bu biraz tuhaf ama şöyle oldu: Okulda model kullanarak eskiz çalışması yapılan bir sanat dersi vardı ve o derste –Japon resminde çıplak model kullanılmadığı için– modele çeşitli kostümler giydirip poz veriyorlardı. O günlerde kullandığımız model, Osaka’nın en ünlü ve güzel modellerinden biri olduğu söylenen, Y-san adlı on dokuz yaşında bir genç kızdı. Y-san’a beyaz tülde bir elbise giydirip Yoryō Kannon* pozunu vermişlerdi – böylece görüntüsü çıplak bir vücuda daha yakın olduğu için bir anlamda çıplak model çalışması yapabiliyorduk.

Bir gün diğer öğrencilerle birlikte Y-san’ın resmini çizerken okul müdürü sınıfa geldi.

---

* Yoryō Kannon: (yoryō: söğüt, kannon: Buda’nın ruhanî tezahürü) Japon budizmindeki 33 Kannon’dan biridir. Sağ elinde kötülükleri ve hastalıkları kovduğuna inanılan bir söğüt dalı, sol elinde iyileştirici gücü olan bir sıvıyla dolu şişeyi taşır. Merhameti sembolize eder, görevi insanları acı çekmekten kurtarmaktır. Elindeki söğüt dalından dolayı Yoryō Kannon (Söğütlü Kannon) olarak anılır. Söğüt dalı bazen yanbaşıdaki vazunun içinde resmedilir. –çn

“Kakiuchi-san, resminiz modele hiç benzemiyor. Sanırım sizin başka bir modeliniz var, değil mi?” diyerek alaycı bir şekilde güldü.

Sadece müdür değil, onun güldüğünü gören diğer öğrenciler de sessizce kıkırdamaya başlamıştı. Birden şaşırıp ve yüzümün kızardığını hissettim ama o zaman nedenini bilmiyordum. Şimdi yeniden düşündüğümde, o anda yüzümün kızarıp kızarmadığından pek de emin değilim. Oysa nedense “başka bir model” denildiğinde, bunu duyana kadar aklımdan bile geçmemiş olduğu hâlde derinden etkilenmiştim. Eğer söylediği doğruysa o zaman kimi model olarak kullanmıştım? Nedenini bilmiyorum ama Y-san’dan başka birinin görüntüsü zihnime kazınmıştı ve gözümün önünde duran Y-san’a bakarken farkında bile olmadan zihnimdeki o görüntüyü model olarak kullanmıştım. Onu kullanmak gibi bir niyetim yoktu; sadece fırçam, kendiliğinden onun görüntüsünü çiziyordu. Sensei, eminim zaten anlamışsınızdır, o bilinçsizce model aldığım kişi –nasılsa gazetelerde de çıktığı için söyleyebilirim– Tokumitsu Mitsuko-san’dı.*

O zamanlar henüz Mitsuko-san ile arkadaş değildik. O Batı resmi çalıştığı için sınıflarımız farklıydı ve o yüzden tanışıp konuşma şansımız yoktu. Yani Mitsuko-san beni tanıyamıyordu ve galiba tanısa bile umurunda olmazdı. Ben de ona pek dikkat ettiğimi sanmıyorum ama onun hoş bir

---

* *Yazarın notu:* Dul Kakiuchi’nin bu olağandışı deneyimden sonra bile yaşadıklarından etkilendiğine dair hiçbir iz yoktu. Kiyafetleri de tavırları da tıpkı bir yıl önceki gibi gösterişli ve parıltılıydı, bir duldan ziyade iyi bir aileden gelen Kansai’lı tipik bir evli genç kadın gibi görünüyordu. Kesinlikle güzel bir kadın değildi ama “Tokumitsu Mitsuko” dediğinde, yüzü garip bir şekilde parlamıştı.

insan olduğunu düşündüğüme eminim. Tabii ki birbirimizle tek kelime konuşmadığımız için onun kişiliğini ya da huylarını bilmiyordum – ama nasıl desem, bu sadece genel bir histi. Oysa düşündüğümde, Mitsuko-san'ı sandığımdan çok daha erken fark ettiğimin kanıtı, o zamanlar henüz kimseden duymadığım hâlde Mitsuko-san'ın adını ve yaşadığı yeri –Osaka'nın ticaret bölgesi Senba'da dükkânı olan bir kumaş toptancısının kızı olduğundan, Hankyū hattı üzerindeki Ashiyagawa'da yaşadığına varan kadar– net olarak biliyor olmamdı.

Müdürün imalı sözlerinden sonra uzun uzun düşündüm. Gerçekten de çizdiğim resmin yüzü Mitsuko-san'a benziyordu. Ama bu, kasıtlı olarak ona benzettiğim anlamına gelmezdi. Öyle yapmış olsam bile, Y-san'ı model olarak kullanmak, ille de Y-san'ın yüzünü resmetmeyi gerektirmezdi, değil mi? Y-san'ın Kannon pozu vermesi, bizim onun vücudunu ve beyaz cübbesinin kıvrımlarını incelememiz ve çizdiğimiz resme bir Kannon hissi verebilmemiz için. Y-san diğer model kızlar arasında güzel olabilirdi ama Mitsuko-san daha güzelse ve çizdiğim resmin atmosferine uyuyorsa, onu modellemenin neresi yanlıştı ki? Ben böyle düşünüyordum.

2

Bu olaydan iki üç gün sonra, model çizimi saatinde okul müdürü tekrar geldi ve resmimin önünde durup alaycı bir tavırla güldü.

“Kakiuchi-san,” dedi. “Kakiuchi-san, bu resim gerçekten çok garip. Gitgide daha da modele benzemez hâle geliyor. Acaba siz kimi model alıyorsunuz?” diyerek küçümser bir ifadeyle dik dik yüzüme baktı. Sözleri sinirime dokunduğu için kasıtlı olarak sertçe karşılık verdim:

“Ah, öyle mi? Modele benzemiyor mu?” Öyle ya, müdür resim öğretmeni değildi ki!

...Efendim? Hayır, Japon resmi dersinin sorumlusu Tsutsui Shunkō Sensei’ydi ama her zaman gelmezdi. Sadece arada sırada gelir, şurası yanlış veya burayı şöyle yap gibi bir şeyler söyleyip giderdi, o yüzden öğrenciler genellikle modele bakarak kendi istedikleri gibi çizerdi. Müdürün seçmeli derslerden biri olan İngilizce dersine girdiğini duymuştum ama üniversite diploması olmadığı gibi hangi okuldan mezun olduğu bilen birileri ya da gerçek bir akademik geçmişi de yok gibiydi. Üstelik sonradan öğrendiğime

göre bir eğitimciden çok eğitim sektöründe başarılı bir insandı, yani kurnaz bir tüccardı. Böyle biri olduğu için müdürün resimden anlaması mümkün değildi ve üstüne vazife olmayan bir işe burnunu sokmasına hiç gerek yoktu. Ayrıca derslerin çoğunu uzman öğretmenlere bıraktığı ve nadiren sınıfları dolaştığı hâlde, özellikle bu derse gelip benim resim hakkında bir şeyler söylüyordu.

“Hımm, öyle mi? Siz resminizin bu modele benzediğini mi düşünüyorsunuz?” dedi alaycı bir ses tonuyla.

Sanki ne demek istediğini anlamamış gibi davrandım. “Evet, resim konusunda iyi olmadığım için benzemiyor olabilir ama elimden geldiğince modele benzer şekilde çizmeye çalışıyorum.”

“Hayır, kötü değilsiniz. Oldukça iyi çiziyorsunuz. Fakat bu yüz sanki başka birine benziyor gibime geliyor,” diyerek lafi yine aynı konuya getirdi.

“Ah, yüzdenden mi bahsediyorsunuz? Yüzü, kendi idealime uygun şekilde çizmeye çalıştım.”

“Peki sizin idealiniz kim?” diye sordu. Son derece ısrarcıydı.

“Bu bir ideal, özellikle *şudur* diyebileceğim ve gerçekte varolan biri değil,” dedim. “Elimden geldiğince bir Kannon’un yüzüne yakışacak kadar saflık hissi vermeye çalıştım. Bu yanlış mı? Yüzüne varana dek her şeyiyle modele benzemesi mi gerekiyor?”

“Çok zor bir iddia ortaya atıyorsunuz. Fakat eğer idealinizi istediğiniz gibi çizebiliyorsanız, bu okula gelip resim öğrenmenize gerek yok. Zaten idealinizdekini tam olarak çizemediğiniz için size modelden eskiz çalışması yaptırıyoruz, değil mi? Dilediğiniz gibi resim çezecekseniz model kullanmanıza gerek yok. Ayrıca sizin bu Kannon’unuz